

J. Ll. Martos & E. Sánchez, "Vers una teoria general de la traducció de la variació lingüística", *Studia Iberica et Americana* 2 (2015): 2-5

Vers una teoria general de la traducció de la variació lingüística

JOSEP LLUÍS MARTOS & ELENA SÁNCHEZ
Universitat d'Alacant

Recibido: 11 de agosto de 2015

Aceptado: 2 de octubre de 2015

Tots aquells que hem dedicat temps i reflexions a la traducció, som conscients que no es tracta d'un procés mecànic ni fàcil de definir, en la línia que proposa Sánchez Trigo (2002), que el defineix com un acte de comunicació complex i especial, un acte de comunicació bilingüe, (inter)textual i intercultural, ja que implica dues llengües, dos textos i dues cultures. L'objectiu d'una traducció és produir textos que siguin globalment equivalents, en els quals el missatge es mantinga constant.

Hewson & Martin (1991: 131) conceben la traducció com una *equació cultural*, una noció que resulta, alhora, evocadora i ben adequada, ja que en les accepcions que en dona el DIEC, des de la més econòmica com a 'procés de fer dues variables independents iguals l'una a l'altra', fins la més matemàtica com a 'igualtat entre dues expressions que contenen una o més incògnites', en totes dues és fàcilment aplicable al procés i al producte de la traducció. Si veiem el TO i el TT com a variables independents —en cultures i llengües diferents—, el procés de traducció tracta de fer-los equivalents i, així, si considerem el TO i el TT com a expressions que contenen incògnites, com ara el significat i el missatge subjectes a interpretació, la tasca del traductor consisteix a resoldre les incògnites i igualar-los, és a

J. Ll. Martos & E. Sánchez, "Vers una teoria general de la traducció de la variació lingüística", *Studia Iberica et Americana* 2 (2015): 2-5

dir, a interpretar-los i fer-los equivalents.

L'equació cultural estableix equivalències entre cultures, en el sentit antropològic més global. A l'hora de solucionar aquestes equacions, hem de parar especial atenció a les incògnites que representen els referents culturals, és a dir, les expressions atribuïbles a una comunitat i admeses com a tret característic (González Davis i Scott-Tennet 2005: 116). Una d'aquestes incògnites complexes per a un procés de translació intercultural és, precisament, la caracterització dels parlants a través de la seua zona de procedència, de la seua edat o de l'edat de la llengua, es a dir, de l'època en què situem els parlants, i del seu grup sociocultural, a més dels contextos de producció, que eleven o abaixen els registres emprats. Ni el sistema variacional ni les solucions són idèntiques entre una llengua i una altra, perquè un dialecte pot tenir trets de sociolecte, com pot ser el cockney, i això no permet una regla de traducció fàcilment aplicable, sinó que cal analitzar el sistema lingüístic original i el TO, donant solucions a totes i cadascunes de les situacions en les quals no és l'estàndard la varietat supradialectal que hi predomina.

Així, si bé no podem desatendre la traducció de la variació lingüística en textos científics o tècnics, per exemple, en els quals l'element formal ha de ser-hi present i trobar l'equivalent terminològic adequat, és en la traducció literària i en la traducció audiovisual, amb molts més punts en comú dels que puguem creure a primera vista, on trobarem un complex entrellaçat de varietats lingüístiques que, des d'una perspectiva polièdrica, arriben a caracteritzar els personatges d'una ficció literària o audiovisual. És aquest camp el més ric en l'experimentació i en la recerca traductològica i és per això que hem recollit tres treballs sobre el tema, perquè sols des de les dades de base podrem arribar a les dades de classe. O el que

J. Ll. Martos & E. Sánchez, "Vers una teoria general de la traducció de la variació lingüística", *Studia Iberica et Americana* 2 (2015): 2-5

és el mateix: sols des de l'anàlisi de solucions concretes a problemes traductològics concrets, dins un text complex i extens, podem oferir reflexions fonamentades que permeten sistematitzar regles de traducció. El procés és llarg, però el que oferim ací és un pas endavant i fet per nous traductors que s'han format a la Universitat d'Alacant i que, amb els seus treballs, demostren unes aptituds que permetran avançar els estudis de la traducció cultural i, en aquesta línia, els estudis de la traducció de la variació lingüística.

Sara Beneito Satorre s'atreveix amb la traducció de l'argot homosexual a partir de la sèrie de culte *Queer as folk*, en la versió estadounidenca, ja que l'original era britànica, que reflecteix amb bastant versemblança el model lingüístic gay i lèsbic, sense prejudicis moralistes o de mercat que suavitzen el discurs. Es converteix en un corpus molt adequat per a oferir resultats sobre un tema no sempre fàcil de traduir, com és l'argot i, més encara, el propi d'un grup social que, per l'opció sexual triada, recorre a un cripticisme que no sempre arriba al lèxic comú. Sergio Gandia Silvestre se centra en una pel·lícula també de culte, la britànica *My beautiful laundrette*, que ja des del títol anuncia, per la particular grafia del substantiu, que estem al davant d'un producte amb forta caracterització lingüística dels personatges. Tot i que es fonamenta també en una temàtica homosexual, no és aquest l'aspecte variacional més important des d'una perspectiva lingüística, sinó les diferències sociolectals entre un blanc i un paquistaní, tots dos d'una classe social treballadora i d'un barri londinenc poc afavorit, amb trets de col·loquialitat marcats i en un context històric com el *thatcherisme*, que va ser especialment incisiu en contra de les classes socials més desfavorides. Irene Miró Jiménez estudia una obra amb unes característiques ben diferents, el sainet *La guapeta d'Alacassares* de l'alcoià Joan Valls. Aquesta peça teatral

J. Ll. Martos & E. Sánchez, "Vers una teoria general de la traducció de la variació lingüística", *Studia Iberica et Americana* 2 (2015): 2-5

representa de forma versemblant el català oral d'Alcoi en el moment de la revolució "El Petrolio" i inclou diferents varietats socials a fi de caracteritzar els personatges que hi participen, cosa que implica l'ús de diversos culturemes, figures retòriques i unitats fraseològiques. Aquestes unitats de traducció són analitzades, acarant-les amb una proposta de traducció. En definitiva, amb aquest monogràfic que ací presentem oferim a la comunitat científica tres excel·lents mostres de traducció de la variació lingüística que esperem que puguin servir de referent per a una teoria global sobre aquest aspecte, ple d'incògnites, ple d'equacions culturals concretes que han de resoldre's en molts textos literaris i audiovisuals.

Obres citades

- González-Davies, Maria and Scott-Tennent, Christopher. "A problem-solving and student-centred approach to the translation of cultural references". *Enseignement de la traduction dans le monde*. Montréal: Université de Montréal, 2005. 160-79.
- Hewson, Lance and Martin, Jacky. *Redefining translation: the variational approach*. London: Routledge, 1991.
- Sánchez Trigo, Elena. *Teoría de la Traducción: convergencias y divergencias*. Vigo: Universidad de Vigo, 2002. 141-52.